

potser va partir l'acc. 'dur' dels nostres Pirineus.

El ll. GURDUS no fou gens general: apareix primerament en Labèrnius (S. I a. C.), és estrany a tots els clàssics, i Quintilià assegurà que era mot vulgar provenint d'Hispania («*gurdos*, quos pro stolidis accipit vulgus, ex Hispania duxisse originem audivi»). En *Notes Tironianes* (en forma ultracorrecta *guridus*) va entre «*fatuus, morio i stolidus*» (Heraeus, *ALLG XII*, 59). Es dubta entre un origen indoeuropeu (però que podria ser celtisme) i una procedència proto-hispànica.

En concret nissaga basco-ibèrica. En efecte, creuríem que té parentela basca. Car allà l'adjectiu *gogor* (articulat, *gogorra*) pertany als elements essencials de la llengua i es pot explicar dins els hàbits del basc, com un cas de reduplicació¹ *go-gorr-a* (¿potser reduït de *gor-gor-?*); altrament és comú a tots els dialectes de la llengua, i productiu en extrem morfològicament; però el sentit de *gogor* és 'dur' com el del nostre mot parlarès; ja apareix en el basc alabès en el S. XVI, junt amb *gogortu* 'endurir-se' (Landucci), ronc. *gogordura* amb el sentit de «endurecimiento, entorpecimiento de miembros»; altrament cf. Azkue, s. v.; Uhlenbeck, *Woordafleidende Suffixen*, 19.

DERIV.: En gran part són castellanismes gens respectables. *Gordària*; *gordea*, *gordesa* (*gordura*, inadmissible). *Gordelló* val.; *gordilló* tort., adoptat en qualitat de terme afectiu pel B. de Maldà: «lo passamaner, *gordillonet*, amb bona panxeta», «un galant home, que és alt i *gordilló*» (*Coll. B. V.*, 159, 81, 223, 243). *Engordir* 'engreixar animals' Matarranya (Lledó, 1955); *engordeir*, d'on, amb una assimilació com en *esmortuir*, *sucquir* etc.: *s'engurdués* 's'endureix' a Tuixén (1959). *Engordiment* amb el sentit d'*engourdiment* és un francesisme intolerable (per *estaborniment*, *balbesa* etc.).

CPT.: No ho és pròpiament el nom de planta *gordolobo* 'Verbascum Thapsus', la planta anomenada *torpa*, *herba blenera* o *croca* en els Pirineus, usada per emborratar el peix llançant-ne de triturada en el corrent dels rius i xaragalls, en altres llocs *tarponera* (TURRINARIA): car es tracta d'una prolongació (en par mossàrab, en part aragonesa) de CODA DE LUPO 'cua-dellop', veg. DCEC (GORDOLOBO). El que allà no dic és que és també val. meridional: *gordellobo* a Confrides, *gordollobo* a Xixona, *guardalobo* a Alcalà de la Jovada i Vall de Gallinera, *gordellop* o *gordolobo* a Alcoi (1963): formes totes sens dubte heretades del mossàrab, cf. especialment *gordellobo* en l'arcaica Vall de Confrides, on no hi ha encara la típica assimilació mossàrab del -de- a les oo circumdants (cf. *do culo* < *de culo* en Abencuzman). I cf. GODANDART.

¹ Cf., per exemple alabès ant. *gurrugurr-a* 'grua' en Landucci.

Gordamacil, V. *guadamassil* (DCEC) *Gordària*, *gordea*, *gordelló*, V. *gord* *Gordià*, *gòrdia*, V. *guardar* *Gordilló*, V. *gord* *Gordins* = cast. *guardines* [1587] DCEC (*guardin*, GUARDAR II, 817b8) *Gordiola*, V. *guardiola*, *lladriola* (LLADRE) *Gordó*, V. *guardó* *Gordolobo*, V. *gord* (supra) *Goreit*, *goret*, V. *guaret*

Gorfa, V. *golfa*

GORG i GORGA, 'estanyol o remans d'aigües profundes', i dialectalment també 'gargamella, gola': dels mots del ll. vg. GÖRGUS, GÜRGA, modificacions del llatí clàssic CURGES, -ITIS, m. 'gorga', 'piscina', 'abisme líquid, mar fonda', que també apareix vulgarment en el sentit de 'gorja humana'. □ 1.ª doc.: *gorgo*, 908; *gorgs* pl., 1123; *gorga*, fi S. XIV, Eiximenis.

Un *Gorgo Nigro* ja figura com a afrontació de Ridaura [*Rivo de Azar*], entre Collfred i els Balbs (o sigui immediat SO. del cap del municipi), en un doc. de 908 (*Onom. Cat.*); «pecias tres de terra ad ipso *gurgos*», en doc. de Vilamajor de c. 950 (p. p. Anscari Mundó, p. 50).

En el Cartulari de Sant Cugat i en el *Liber Antiquitatum* de la Seu de Barcelona, apareix sovint *ipso gorgos* (crec sempre com a afrontació d'un alou d'*Avignone*, l'esglesia de St. Sebastià dels Gorgs, agregada d'Avinyonet del Penedès): «de orientis in ipso *gorgos*»; de tota manera, figura en el dit cartulari en un doc. de 976 (I, p. 91) i amb explícita referència a Avinyonet, «ad ipso *gurgos*» en els anys 1004 i 1013 (Balari, *Orig.*, 147-148), «maiols quos ego plantavi ad ipso *gorgs*» (*Cart. St. C.* III, 60).

La documentació més tardana, referent a diverses comarques del Principat, del Rosselló, i dels altres països cat., és abundant. I ja a l'Edat Mitjana rebé bell ús literari: «Yo fogia, per los boscatges, de les co-bejances carnals e mundanals, e era acabussat e enfangat en lo *gorg* o terbolina de vicis e pecats», Boliver (*Excitatori*, NCl. xx, 27.25).

N'hi hagué i n'hi ha de tan famosos. Vora el Gorg de Perxa-Astor, al peu de Gualba, enmig de les arbredes de la Tordera, va morir tràgicament el Comte Cap d'Estopes, Ramon Berenguer, el 1082, que encara se'n parlava tant, setanta-dos anys més tard: «audi vi dicere patri meo Echardi, quod quando abiit R. Berengarius ad Pergam de L'Açtor fuit interfectus a traditoribus suis» (Balari, *l. c.*, p. 700). En els Pirineus Orientals, des de Cerdanya, quan no són gaïre grans els estanyes, la gent del país més aviat en diuen *gorgs*: «*Gorgs* de Cadí» es diuen popularment (Vernet-Castell, 1960), els estanyols de la gran vall de Canigó (que l'estre de Verdaguer metamorfosà en l'estany de Flordeneu); *El Gorg Estelat* etc. a l'alta vall de Noedes, al peu de Madres (Massó i Torrents, *Croquis Pir.*; CATorras, *Guia de Conflent*),¹ els *Gorgs* o *Estanys de Carençà* (Bosch de la Tri., *Recorts d'un exc.*, 145), el Circ d'*En-Gorgs*, on n'hi ha tres o quatre, a l'angle NO. de la vall de Meranges (1926 ---). També s'usa per als estanyes més o menys permanents que es formen vora les desembocadures dels rius a mar, i les grosses rieres (*El gòrk de St. Pol*, al costat de la desaigua de la Riera de Vallalta o Bajalta, no del tot permanent, 1914 ---).

I ha restat apte literàriament: «Obrint-se entre elles aspre camí, lo Grec s'engolfa / --- / cau y s'ensorra, 'l colga sovint l'ona negrenca: / d'hont cerca refugi ne surt feréstec orc; / l'abet a què s'agafa segueix d'arrel o 's trenca, / hont posa 'l peu se bada, per engolir-